

חזקת הבתים

פרק שלישי

בנא בתרא

לא.

שארות

ר' עקיבא איגר

ותשובות

תשובה קל

לידו סדכ רבי שפולל כ"י ב"ק ט"ז.

מה דקסקס מו"מ ל"מ ד"ל ב"ב (דף ל"ג) גבי זא אונר
על לבושו דלחנן בננו, הכי דס"ל דלחנן וננו בננוס
עדין, איך נולדו ידיו ורגליו בנחתי' דשנעוטה וכה לי בידך
כ"ל סן למחר אונר נחמסי' לך פטור לה"מ מ"ב, ולאין לו
לה"מ ע"ל סדכ נדב עיני סהולא בננו דפנעמי:
נראה לק"מ, ד"ל דנחתי' מיידי ביהוס דפני ב"ד ודין
על כליאין וד"ל לסחמיו בננו בננו דידשו סד"ל

דנפק, ודף דמוס' גיעין (דף ט') הביאו ר"מ ונחתי' ס"ל
דנחתי' דפני עדין ח"י לונר עיניו בננו דפנעמי, הכי דל"ל
כימח לכו ללוקי' ביהוס דפני ב"ב, דל"ל סין ל"מ ע"מ, וס
דלונת דוקא ב"ב דייק יוסה, ונח"ל ב"ב ע"י ס"ך סח"מ
כ"י, ס"ל, סיני דלונת דפנעמי דפנעמי (דף ט"ז) וס סכ"ל
דהנעמי' ב"ב וס' דנחתי' ונחתי' ביהוס דפני, וסיני בננו
לפי סהולא דק"מ דננו בננוס' לא אונרין, אכל כ"מ י"ל
דנחתי' ל"ל ביהוס דפני ב"ב:

וביותר כ"ל דמוס' ס"ל דכ"ע סכרי דננו בננוס' לא אונרין
אלל דנעוטה דננו ב"ב דנחתי' דננוס' דננוס' ס"ל
דנחתי' ע"י ב"ב דנחתי' וס"ל ל"מ, דכ"י סח"מ ב"ב (דף ל"ג)
ע"כ ד"ס ז' ח"ל וכו', חיוול סין ל"מ סין ל"מ סח"מ
לנחתי' בננוס' וכו', ו"ל דננו בננוס' ל"ל וכו', הכי דחיללו
גס חילנא ד"מ דננו בננוס' ל"ל, ע"כ דנעוטה ד"מ דנחתי' דננוס'
דנחתי' דנחתי' ע"י ב"ב דנחתי':

עוד נ"ל דכ"י סח"מ י"ס ב"ב סח"מ ונחתי' דננוס' להול"ל
ל"ל, וכנ"ל דלפניו דכ"ל ס"ל סכר ק"ל וכו' דנחתי' ב"ב
סח"מ, אכל וננו להול"ל ל"ל, הכי דנחתי' ונחתי' דננוס' להול"ל
ל"ל, ס"ל סח"מ עדין עדין עדין עדין, דכ"י ב"ב עדין ונחתי'
בננוס' סין ונחתי' ל"ל, ס"ל סח"מ לונר דל"מ אונרין וכו'
בננוס', ס"ל סח"מ דנחתי' וננו להול"ל, ונחתי' קוסי' סח"מ
ל"מ ד"מ סח"מ לונר סח"מ בננוס' דכ"ל ע"ל, ס"ל ד"ס ע"כ
חיוול' סח"מ ע"י קוסי' סח"מ, ונ"ל לנחתי' דננוס' וס
דגס דכ"ל וננו להול"ל ל"ל, ס"ל סח"מ ב"ב, גס סח"מ
ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

דגס סח"מ ע"כ סח"מ ונחתי' דכ"ל וננוס' ד"ל וננו להול"ל וק"מ
והנחתי' וס"ל ל"ל ע"כ, זה אונר ס"ל לבושו ונחתי' וס"ל
סח"מ דנחתי' דכ"ל, הכי דנחתי' ס"ל דנחתי' וננו בננוס',
ואי דנחתי' אונרין ענולא דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
יוס ל' דנחתי' ונחתי', אכל בנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' דנחתי' ע"י ונחתי' דנחתי' ע"י, ונחתי' דנחתי' ס"ל
דנחתי' וננו בננוס', ו"ל, ד"ל סין סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי'
כ"ל, ונחתי' בננוס' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי' דנחתי'
דנחתי' סח"מ דנחתי' וננו בננוס' אכל דנחתי' דנחתי' דנחתי'

זה אומר של אבותי, היה הקרקע והי הוא עלי זה אומר כי
עבדתי הוה כדמוכא לקמי: אומר רבה מה לו לשקר, לזה הממוק
נמאי דטוען דלל אנומי וירסא מהס אי בעי אמר כי וסלך כהאי
מינו מהמיניני ליה: אמר ליה. תלמידי אמר כי לל לשקר כי כלומר
על ידי האי מינו דמה לי לשקר לא
יכא בקרקע שפרי עדין נמחמיס
אל דכרוי שמומיס דלל אנומי
דלדיך היא וגס המוקא אינא כלס
שפרי לין עמנא עענא כי אלס עמנא
שקר ולכלא כלכני שפרי עדין רכא הוה
לו כדמוכא ואלו:

חידושי הרמב"ן

דף ל"א עמוד א'
אמר רבה מה י' לשקר איבעי אמר מינ' ובניהת
ואכלתה שני חוקה. משהי' א"ל מילחא טובא י'
אחי סהדי ואמר של אבותי של מערע היה מעולה ולא
של אבותי של מחוק מאי מה לי לשקר ולהכחיש העדים
ולמר שקרנים הם והתורה האמתנה. ועוד דקשיא עליה
דבא מהא דתנן (בבבבב) ח. מנה לי בידך אמר לו הן
למחר אמר לו תנה לי אן בידך כלום חייב ואמרין אן
לך בידך לא היו דברים מעולם. ואמאי נימא מה לי לשקר
במקום עדים ומנן ויכול למימר פרעתיך לאחר זמן יכול
למימר לא היו דברים מעולם, דהא אמר מה לי לשקר
במקום עדים אמרין וכל שכן במקום חוקה. ועוד מרמז
לקמן (לא, א) ומדור דהודיע היכא א"ל של אבותי שלקוחה
מאבותי משהי' עול דלא אסחידו סהדי שהיה של אבותי של
זה ועולם ומתו מנחתי, ונאכל סוגיא אחא עובדא קיימא
ואם טעונוס סחמ למה אינו נאכל כל טענה יורש כן הוא של
אבותי היה והוא אינו יורש מאין לידם שפא מאבותי
של זה.

בנא בתרא לנ:
זה אומר של אבותי של אבותי וזה
הוא והאי אייתי סהדי דאבהתיא
רב חסדא למה לו לשקר אי בעי א"ל מינ' ובינתה
ואכלתיה שני חוקה אבי ורבה לא
סברא ליה אז דרב חסדא מה לי לשקר
דמקום עדים לא אמרין (ב"ב) האי אייתי סהדי
דאבהתיא ויהא. ע"כ יוס מוסי' ומעולם
לא מכרו לאבותי של זה השני: אמר
רב חסדא מה לו לשקר. לזה ע"כ לו
על חוקה שפא לא טענין ליה אן כלום לרבה הכל ובא
העדים והעדות שהיה של אבותי של מערע ועמרו בה
כמה שנים בחוקת יורש ליה. והשתא דביר רבה ורב חסדא
כיון שטען זה בכריא שהיה של אבותי מהימין ונאמר שפא
אבותי שלקוחה מאבותי של זה, ורבה ואבי סברי כיון
שאמר סחמ של אבותי ולא של אבותך משמע, והנה
העדים מחזיקין אותו הילך צריך הוא לחזור ולטען של
אבותי שלקוחה מאבותי או דסמכי, ונוכל לפרש אפילו
שהעדות העדים שמת אבותי של מערע מנחתי, ואפילו
הכי סבר רבא להמוניה דאמרין שפא סמוך למיחמס מכרה
ליה והוא יורש ויכא מנו הלחין עליו בכל טענה דאיכא למיליה
דאיהו אמר בעובדא דהנין פקוד מה לי טענה דאיכא גורא
איכא מיא אל מיח מחמס מיא ודן נמי ככי האי גורא היא.

וגרררר שהמעשה במשענה זה טוען בכריא שהיה של
אבותי זה טוען בכריא שהיה של אבותי ולא
דרו כיה אבותי של זה אפילו דר יוסא. הילכך אי הוה אחי
בטענה שפא לא טענין ליה אן כלום לרבה הכל ובא
העדים והעדות שהיה של אבותי של מערע ועמרו בה
כמה שנים בחוקת יורש ליה. והשתא דביר רבה ורב חסדא
כיון שטען זה בכריא שהיה של אבותי מהימין ונאמר שפא
אבותי שלקוחה מאבותי של זה, ורבה ואבי סברי כיון
שאמר סחמ של אבותי ולא של אבותך משמע, והנה
העדים מחזיקין אותו הילך צריך הוא לחזור ולטען של
אבותי שלקוחה מאבותי או דסמכי, ונוכל לפרש אפילו
שהעדות העדים שמת אבותי של מערע מנחתי, ואפילו
הכי סבר רבא להמוניה דאמרין שפא סמוך למיחמס מכרה
ליה והוא יורש ויכא מנו הלחין עליו בכל טענה דאיכא למיליה
דאיהו אמר בעובדא דהנין פקוד מה לי טענה דאיכא גורא
איכא מיא אל מיח מחמס מיא ודן נמי ככי האי גורא היא.

חידושי רמב"ם

ל' ע"ב ויהי מה לי לשקר במקום עדים. דהא ודאי הני סהדי לא הוו
מסהדי שמתו אבותיו של מערע מנחתי ושלא היה מעולם מאבותיו של
מחוק. דאי היה היכי אמרי' בסוגין דקיימא אהך עובדא. ומדור נהודיע היכא
דמי, ליה של אבותי שלקוחה מאבותי דטוען וחזר וטוען, וכי חזר וטוען
מאי מהני, הא מבחשי ליה סהדי, אלא ודאי (בשהעידו) [עדים] עדים
סחמ דשל אבותיו של מערע היה עסקי, וכיון שכן נטען ליה למה לי
לשקר דקיימא קמי' דאבותי לקוחה מאבהתי דמערע. י"ל ד' היינו טעמא
דרבא ד' דאי הוה ליה האי מה לי לשקר במקום עדים ממש, ודאי דאפילו רב
מרה דלא אמרי' [לית], אלא דס"ל כי האי טעמא דכתובתא. ואיכא אהור
ל"ל דאפי' מינו במקום עדים הוא. דכיון דהאי מערע דאמי של אבותי ולא
של אבותי קמי, דאם לא כן לא היה לערע'. סתמא אמרין שאן מחוק
זה שהשיבו כדכרוי עמנו. דעתי ויהי בפרוש דבריו כדעתי של מערע ליה
של אבותי ולא של אבותי, והא איתכחש וליח לן לטובי במאי דאיתכחש
במה לי לשקר, דמה לי לשקר במקום עדים. וכת"ל נטען ליה דאבותי
לקוחה מאבותי של מערע דכל כהני' אל מנחתי של אבותי, לאו מילת'
היא דכיון שאנו מפרשים דבריו דשל אבותי ולא של אבותי קמי, הרי
הוה שלא מכרה אבותי של זה מערע מעולם, שאן אדם מוכר דבר שאינו
שלו, והודאט בעל דין כ' עדים דמי, והו דעתי בפ"י ז'.

נמוקי יוסף

על לוחין שמכרה לו: זה אומר
של אבותי כי מה לו לשקר. דהא ל' ע"ב
מנו במקום עדים ממש הוא שפרי
א"ע"י שפיעינין שפא על אטומי אינס
מעדיס שלל מכרו אותה לעולם
ואפטר שפאנוס על אז קט אותה מנן
ואפי' אמר דהי במקום עדים ממש
דחילי האי כדכרוי ונחמ' על אבותי
מעולם קאמר דלס אל מנן קא'
[ל] מערע א"כ כשפיע' לו על אבותי מתחמת כעמניה עינין וכוין
שפא עדיס ונחמ' על אבותי של זה היה קא' נמחתי ליה ו"ל' סין נחמ'
למר בננו ל' מנו במקום עדים ממש ונל' אמרין וסין אן אל מנן
למנעין שפא אטומי לקוחה מאבותי של זה וכו' דהי קא' נמחתי ליה
מכרו לעולם דכיון דלחיה עינין על אבותי כלומר לעולם כדפי' האי מנדי
דלס קא' ודלחמ בעל דין כמלא עדיס דמנו כן כירר הכנירי' ו"ל'
בנחתי' [ל] ולכלתה כלכני כדלמרינן הכל:

אומר של אבותי (ב) זה אומר של אבותי האי
אייתי סהדי דאבהתיא היא והאי אייתי
סהדי דאכלה שני חוקה (ג) אומר רבה מה לו
לשקר אי בעי א"ל מינ' ובינתה ואכלתיה
שני חוקה (ד) א"ל אבי' מה לי לשקר במקום
עדים לא אמרין

זה אומר של אבותי (ב) זה אומר של אבותי האי
אייתי סהדי דאבהתיא היא והאי אייתי
סהדי דאכלה שני חוקה (ג) אומר רבה מה לו
לשקר אי בעי א"ל מינ' ובינתה ואכלתיה
שני חוקה (ד) א"ל אבי' מה לי לשקר במקום
עדים לא אמרין

חידושי הרמב"ם

ה"ג אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר
מינ' ובינתה וכו' ו"ל' רבא דלקמן (לג')
אמרין דאבי' ורבא סברי דמה לי לשקר במקום
עדים לא אמרין וקשיא לן טובא היכי ס"ד
דרבה להאמינן שום אדם במינו במקום שיש
עדים מחזיקין א"כ יכול אדם לומר לו לוית'
אמי דפרעתי ואפי' שיש עדים שלהו ופי'
בניו והבנו דאפי' דאפי' שיש עדים אבותי ופי'
פשוטו נראה שהיה של אבותי (שדחתי' *
שם) * [שמתו] ** מנחתי ולא של אבותי של
זה סבר רבה דכי אבי' מינו שמתקנינן למשיג'
דבעי למימר של אבותי שלקוחה מאבותי

ואבי סבר שאין לנו לתקן לשנו' אלא
לתפוס * כפשוטו ולא אמרין מה לו לשקר
במקום עדים ואפילו בטענה סתומה שיש בה
פי' דחוק.

חידושי הרשב"א

אמר רבה מה לי לשקר. רבא גרסין ולא רסין רבא,
דאמרין לקמן (ג). כ' אבי' ורבא לא אמרין. ו"ה וכו'
הסדא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרין. ו"ה וכו'
רבה ליה ליה מחתי' דתנן כ"פ האשה שנתארמלה (כתובת
ט. ה) היא אמרה כחולה נשאתה אומר לא לי אלמנה
נשאתי אס יש עדים שצאתה בנהומה וראשה פרע
כתובתה מאתיס, ואמאי נהמינא מנו דאי כעי אמר פרעתי.
י"ל דרבה נמי איח ליה כאבי, אלא א"לס מנו דכל היכא
דאיהו מצי שפיען ולחוקן דבריה אן נקוט וטעניה ונחוקן
דבריה ונימא דסמכין עלה כדאבהתי קאמר, אי' של
אבותי שלקוחה מאבותי, ואפי' הכי א"ל אבי' אלימא
ליה דעתי' של עדיס דלא אמרין ליה אפילו מנו כ' אחא.
דאיהו מאי שני במקום עדים איכא, דהא אפשר הוא מאי
וקאמר ליה מנו אבותי היא ונכון שלקוחה מאבותי של
זה, ובהא לא מכחשי ליה סהדי, ואפי' כי חזר הוא וטען
סן מקבלינן מיניה. י"ל דלישאר דקאמר של אבותי ולא
קאמר מאבותי וירשתי סתמא משמע של אבותי משנים
קדמוניה וכמו שכתבתי, ומסתמא אל מקנינן דבריה,
וכל שלא חזר וטען הוא של אבותי שלקוחה מאבותי אי'
דסמכי עלה כדאבהתי כטוען כריא של אבותי שלקוחה
מאבותי או נמי דסמכי עלה כדאבהתי כטוען כריא של
אבותי ולא של אבותי חשבינן ליה, ולפיכך קרינן ליה
מנו במקום עדים.

עליות דרבנן י"ז

ק"ל ר"ה (הנהגה) [היניח] ס"ד דאמרי' מ"ל לשקר במקום
עדים, והתנן י"ג יש עדים שצאתה פרעתי כתובתה מאתיס.
דלא מהמינן ל' מנו דאי בעי אמר פרעתי. ו"ל דס"ל לרבה דמכה מנו טענינן
ל'י, דהאי דאמר של אבותי דסמכיה עלה כשל אבותי אפי' שאין טוען זה כן י"ג.

בגמ' (דף לא.) זה אומר של אבותי זהו אומר של אבותי האלה אייתי שהיה אבותיה היא והאי אייתי שהיה אבותיה שני חוקה אפר רבה מה לו לשקר אי בעי איל מינך ובזנה ואכלתיה שני חוקה איל אביי מה לו לשקר במקום עדים לא אמרין. והקשה הרמב"ם שם לסברת רבה דו"ל: תמיהה לו מילתא טובה אי אתי שהיה אבותי של אבותי של מעשה היתה מעולם ולא של אבותי של מחוק מאי מה לו לשקר ולהכחיש העדים ולומר שקרנים הם. והחזרה האמיתית. ועוד דקשיא עליה דרבה מאה דתנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר איל תנהו לי אין לך בידך כלום חייב ואמרין אין לך בידך לא היו דברים מעולם ואמאי נימא מ"ל לשקר במקום עדים ומיגו דיכול למימר פועתך לאחר זמני יכול למימר להדימ. והא אמרת מ"ל לשקר במקום עדים אמרין וכח"ש במקום חוקה. עכ"ל.

והנה בקושי הרמב"ם על רבה מהא דמנה לי בידך וכו'. יתכן לכאורה לומר שני פירושים תהליים בפירוש הגמ' שם: (א) אפשר לומר להדימ שטעו כפשו פירושו שטעו שלא הורה מעולם ומכחיש את העדים המעידים שהודה בפניהם. ולפי"ו פירוש קושיש הרמב"ם יתא דכיון שס"ל לרבה דאמרין מיגו במקום עדים. ליהמניה בטענהו הנוכחית שלא הודה מעולם בפני העדים. במגו דאי בעי אבותי נהו לך: (ב) אם נפרש שטענהו להדימ שיהא כוונתה נגד העדים שמכחיש ואומר שלא הורה מעולם בפניהם. אלא שכוונתו כלפי עצמו להכחיש הודאתו הראשונה ולומר שבשקר יסודה ולא נחטיון אלא לשטות בחבירו. לפ"ו יתא פירוש קושיש הרמב"ם. דכיון שס"ל לרבה דאמרין מיגו נגד עדים כ"ש דיודעל מיגו נגד הודאתו. דלא ערשאת הודאתו. מהעדאת עדים. ואין לומר דבסמית הודאתו הקודמת יש משום כוון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. ומשום כן גרע פמיגו נגד עדים. וכדברי תוס' כחובות (דף יח: ד"ה אין נאמנין) בתי עדים שאפילו ע"י מיגו אינו חוזר ומגיד. וה"נ בהודאת בע"ד אינו חוזר ומגיד גם ע"י מיגו. דזה אינו כיון שהודאת בע"ד אינו כלל ענין חוזר ומגיד. דין זה הוא רק גבי עדים כפשו רש"י. כבטובות שם: דבני עדות חזק הנה הנה כתיבא רש"י. אבל בהודאת בע"ד היה מוטיל מיגו להכחיש הודאתו מצד חוזר ומגיד. ומה דיכול להיות דלא מוני הוא רק מצד שהודאת בע"ד נמאה עדים דמי והוי מיגו במקום עדים. ובהו הרי ס"ל לרבה דמיגו במקום עדים אמרין.

ובגמ' (דף לא.) זה אומר של אבותי וכו' אמר רבה מה לו לשקר וכו' ח"ל אפי מנה לי לשקר במקום עדים לא אמרין. בראשונים הק' היאך ק"ד לרבה דאמרין מיגו במקום עדים הא להדימ שנינו כרפ"ב דכוותם דלס' יש עדים שפלא הטינומא כחובות ממתים אע"פ דהבעל מית ליה מיגו דפרעו. וכן הוכיחו מ"ס בבביתא כשעונו ל"ח ע"כ מנה לי בידך אמר לן הן למחר אלו לו נחמוך כל פטור ואם אמר להדימ חייב. וז"ע מיגו לא יהיה הלוה נאמן לטעון לא לוימי נמיגו דפרעמי וע"כ דמיגו במקום עדים לא אמרין. ומי הראשונים דודאי כו"ע מודו ל"ח מיגו במקום עדים. ומ"ס רנה מה לו לשקר וכו' כוונתו דמנה המיגו ממרנין לדיבוריה דמ"ס של אבותי כוונתו "של אבותי שלקחו מאבותיהן" או "דמקחן עלה כדלכתיה". וטענה זו לרבה נמקתה מ"ד העדים לע"ש. והנה לפי פשוטו כונת הראשונים דמ"ס אפי מנה ורבה אינה מליה כלל כדין מיגו במקום עדים. דלכ"ע מיגו במק"ע לא אמרין וכל המה"ל היא כה"ל ממרנין דיבוריה. דרנה ס"ל שלשון "של אבותי" יכול להמפרש הנקל "של אבותי שלקחו מאבותיהן" ויש לנו למרזו הכי, ואפי פליג ע"י. וז"ע מיגו מנה הק' אפי מנה לי לשקר במקום עדים לא אמרין" הלא לזה גם רנה מודה, ואם כוונתו להק' ל"ח למרן אמר דבורו הכי א"כ העיקר חסר מן הספר.

ולפני ענהא לנאר אמר ד' הראשונים עלינו להקדים ולנאר אמ עיקר מש"כ הראשונים לרנה ממרנין דיבוריה. דהנה כרפ"ב ורצנו וינה מנואר דזה דממלנין דיבוריה הוא רק מנה המיגו (וכ"ה לשון הגמ' דטעמיה דרנה מדין מה לי לשקר). וצבאר להדימ דלא דלול הוכחה המיגו אין לנו קושה למרן אמ דכיון. דנפתמא טעמיה היא "של אבותי" כפשוטו ואין קושה לדון שכוונתו היתה "של אבותי שלקחו מאבותיהן". משא"כ ע"י המיגו אנו מוכרחים למרן אמ דיבורו. דהמיגו מוכיח שטענהו אמת וע"כ אנו זריכים למרנה באופן שלא תסמור לעדים ודו"ק.

ורבינו מלנו נרש"י כצ"מ ד"ג ע"כ. דגמ' שם אמרין דע"כ או כ' עדים אומרים אכלת כלל מהימני ליה להכחיש ולטעון לא אכלתי. ופרש"י שם דה"ע מדין מה לי לשקר דאי בעי אמר מוד היתה, ובתוס' שם הק' עליו דמיגו במקום עדים לא אמרין. ופי' נאז"ח דאנן ממרנין לדיבוריה דמ"ס "לא אכלתי" היינו "לא אכלתי שוגג אלא מוד", ויעו"ש שפירו' דמ"ס כסוגיא בכריתות ד"ב. וז"ע מנה ענה רש"י לקו' תוס' וביזור ז"ע דד' תוס' מפורשים כסוגיא בכריתות ד"ב והאין נאז"ח נרש"י מנה ופי' דטעמיהו דרננן מדין מיגו. וע"כ נראה דודאי גם רש"י מודה דטעמיהו דרננן הוא מדין ממרנין דיבוריה וכמ"ס כסוגיא בכריתות, אלא דרש"י ס"ל ממרנין טעמיה ממרנין לדיבוריה הוא רק מנה המיגו. והיינו כמ"ס דלולא המיגו אין סיבה לטעון ולמלין ששקר קאמר, ורק ע"י המיגו אנו זריכים להאמינו ולפרש אמ דבורו באופן שלא יסמור לעדים וכנ"ל.

ולפ"י ננא לנאר אמ פלוג' אפי ורנה. דהנה לפי פשוטו הטעם ל"ח מיגו במקום עדים הוא דעדים אלוניו ממיגו, אמנם כבר נחנאר לעיל כד"ו ע"כ (אות קר"ט) ש"ל"פ ד"ו נאז"ח דנמקום עדים לא נא' דין מיגו כלל ועיקר, דדין מיגו הוא הלכה טה' טענות וכ"י שייך רק כגונא שהטענה היא טענה מגורה אלא שיש בה ריעותא דמה שייך לדון דהמיגו מאלים אמ הטענה. אלא כגונא שהטענה אינה טענה כלל לא ויעיל מיגו לקיימנה, ומת"ס היאך שטענה מוכחשת מעדים הטענה היא טענה נאז"ח ל"ש דין מיגו כלל ודו"ק. ולפי"ו נראה דלפי ג"כ מודה דלו יצור דאית ליה מיגו אנו זריכים למרן אמ דבורו ד"ל אבותי" היינו "של אבותי שלקחו מאבותיהן". אלא דאפי ס"ל שצנידו"ד ליהא לנאמנות המיגו כלל, דכיון שהטענה כמות שהיא מוכחשת מהעדים (דכפתמא פירוש הטענה הוא "של אבותי" כפשוטו) אין אנו שומעים את טענהו כלל וז"ל מיגו לקיימנה. והגם שאם נאמינו נמיגו יהי המיגו למרן אמ דבורו באופן שלא יסמור לעדים, מ"מ מאמר וקודם המיגו אין אנו שומעים את טענהו כלל אין כאן התמלה לדין המיגו ואין סיבה למרן אמ דבורו ודו"ק.⁵⁷

והנה הרמב"ם מרין קושייהו. דהכא איירי שהעדים אמנם אומרים שהשדה היתה של אבותיו של מערערו והחוקק בה כמה שנים. אבל אינם סומרים את האפשרות שאבותיו של המחוקק קנו אח"כ מאבותיו של הבער. ומשהו כבר רבה נאז. ורב חסדא לקטן (דף לג:) דכיון שטעוה שיהיה של אבותיו נאמן ונאמר שכא אבותיו לקחוה מאבותיו של זה. ורבא לקטן ואביי כבר דכיון שאומר המחוקק של אבותי משמעו דבריו היא ולא של אבותיך. ובהו עדים מכחשים אותו. עכ"כ. מובאר בדברי הרמב"ם דאם היו העדים מכחשים אותו להלוטין והיו אומרים של אבותיו של מערערו היא ולא של אבותיו של המחוקק. לכר"ע לא היה נאמן המחוקק נגדם. ולא אמרנו ש מדברי הרשב"ם לקטן (דף לג:) דה"ל האי אייתי שהיה אבותיה (היא) שהיגיש: עד יום מותם. ומעולם לא מכרו לאבותיו של זה יום מותם. ובכל זאת ס"ל ל"ח שם דאמרין מיגו במקום עדים. וכן בחוס' שם (ד"ה ה"ג) גבי קריביה דרב אידי שכתבו: ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב ספי והיה שותן ולא אכל פירות ולרם אידי היו עדים שאכל וכו' וס"ל דאמרין מיגו במקום עדים כרפ"ב. משמע מדבריהם דלפ"ד דאמרין מיגו במקום עדים היינו אף במקום שעדים מכחשים אותו. ולפי דבריהם הדרו קושיית הרמב"ם לדוכמיהו.

ונראה לפרש לדבריהם. דמה שהאמינה התורה לעדים היינו משום שיש לנו בירור שקלי שכך אמר כדברי העדים דהא אפילו עדים נאמנים כמשה ואהרן שוים לטניס מן השוק לענין עדות. אלא שזהו דין תורה שנאמן לדברי עדים יותר מכל הבורים שבתורה. וא"כ נראה דכשיש מיגו במקום עדים אף שבעלמא י"ל שמיגו סתם הוא בנדר זכות טענה ולא בירור. אבל מיגו כזה שטענהו הנוכחית היא נגד דברי עדים היו ודאי בנדר בירור. דאף אחד לא יטען נגד עדים בשעה שיש לו טענה אחרת שלא תעמוד נגדם. ומשהו כבר רבה ורב חסדא דכיון שיש בירור של מיגו נגד עדים. והתורה האמינה לעדים יותר מ"מ עושה הבירור של המיגו ריעותא בדברי העדים והוי כמו דין מרומה שפסולין ביד מלדון בדברי העדים ומפילא נשאר הממוק ביד המחוקק. ואביי ורבא ס"ל דמרומה שייך רק במקום שרואים ביד פרמה בדברי העדים עצמם. אבל במקום שאין לנו כל ריעותא בדבריהם של העדים. אלא שיש בירור צדדי של מיגו הגורם לנו להרזר בדבריהם. לא שייך בזה דין מרומה.

ולפ"ו יש ליישב גם את קושייתו השניה של הרמב"ם מהמשנה דמנה לי בידך וכו'. לשיטת תוס' והרשב"ם. דר"ל שהם פירושו שם דמה שטעונו לה"מ אין כוונתו להכחיש את העדים ולומר שלא הודה בפניהם — וכמו שנחנאר באמת לעיל דוד דעת הרמב"ם — אלא דכוונתו לסחור בדבריו עצמו ולומר שהודאתו לא נכחוה אלא לשטות בחבירו. אבל בהודאת בע"ד אין שלו נגד העדים. ולכן אינו נאמן. ובשלמא כמיגו במקום עדים העדוים קיימם לפנינו בשעה שיש לו מיגו לברר טענהו. בהו אמרין דבירור המיגו עושה ריעותא בדברי העדים והוי כדון מרומה שביד ספסוקי מלדון. אבל בהודאת בע"ד. כיון שבשעה שהודה שחייב לא היה כל מיגו נגדה א"כ ספקו כבר ביד על פיה. והו לא שייך לומר שלכשיבוא המיגו יבטלו למפרע את הספק שפסק ע"פ ההדאה. המיגו במקום עדים גורם רק שביד יסתלק מלפסוק. כדון מרומה. אבל אינו עושה שביד יבטלו ספק שפסקו כבר.

(פד) ומר"ח (שליט"א) [ז"ל] ש"ח אמר ד' הרשב"ם נאז"ח.⁵⁸ ד"ל דמיגו אינו נאמנות על ע"ס הקיפור דברים אלא נאמנות על האמון. דטענהו נכלל שהממון שלו וי"ל דכל ענין המיגו הוא רק להאמינו מנה שטען שהממון שלו. ולפי"ו י"ל דרנה ור"נ ג"כ מודו דעדים אלוניו ממיגו אלא דליהו ס"ל דמ"מ יש להאמינו על ע"ס הממון דד"ו לא נסמר מהעדים דיתכן שהממון שלו נמצא אמר, וצבאר פלוג' אפי ורנה נראה דיש לנאר ד"ו ע"כ מש"י דאפי ס"ל שנמקום עדים לא נא' דין מיגו כל ועיקר, דכל היאך שטענהו כמות שהיא נמקרת מהעדים לא נא' דין מיגו ודו"ק. וע"ע לקמן (אות ק"ט).

(פג) שם, והנה כל מש"י הוא רק ד' הראשונים הג"ל אולם מ"ד הרשב"ם נראה שפי' אמ ד' רנה כפשוטו דרנה ס"ל דלמרי מיגו במקום עדים. דהנה כעין סוגיא דין אימא לקמן ל"ג ע"כ דרב חסדא כבר דלמרי מיגו ואפי ורנה הק' עליו דמיגו במקום עדים לא אמרין, ופי' הרשב"ם שם שפי' דלמרי כשהעדים העידו דל אבותיו היא "עד יום מותם ומעולם לא מכרו לאבותיו של זה השני", ולפירושו מנא דל"ח למרן אמ דבורו כוונתו "של אבותי שלקחו מאבותיהן" דהא העדים מעידים שמועלם לא מכרו לאבותיו של זה, וע"כ דרב חסדא ורנה ס"ל דמיגו עדיף מעדים.⁵⁸ וז"ע מה ענה הרשב"ם לקו' הראשונים מהשנהו כמותות ומכל הק' דומי דמפורש דל"ח מיגו במקום עדים.

מכתי"ב רבינו: עוד קשה לי ממש"כ תוס' כצ"מ ד"כ דרנה ג"כ מודה דמיגו להוציא לא אמרי' ומ"ס לקמן ל"ג ע"כ דמהימני ליה נמיגו דטענה מעלה הוא רק נמיגו דאי בעי שמיק יעו"ש, וז"ע היאך שייך לומר דלרנה ל"ח מיגו להוציא הא אהו גופיה ס"ל כסוגיין דמיגו עדיף מעדים.

וכן קשה לי ע"ד רב חסדא, לקמן ד"ע ננא מניה רב עמרם מר"ח: אי אמרי' מיגו במקום עדין כד"ל דלמרי' מיגו במקום עדים וכו' שם גופיה ס"ל כמקום עדין כד"ל ע"כ.

ואשר מוכחש ומנ"י מנה דלון כונת הרשב"ם לומר דלרנה ולר"ח מיגו עדיף מעדים דו"כ עדים אלוניו ממיגו, וצ"כ דכיון נראה דהנה כמותות דט"ו ע"כ ק"ד דכל העשאלת כמותה יש לה קול ומק' ע"י דל"כ היאך מהיני עדים שאשה זו נישאלת כמותה הא ליהא קלא "והקן סהדי שקרי ניהו" יעו"ש, ולכ' פשוט שאפילו לגד כלל העשאלת כמותה יש לה קול אי"י אן סהדי נגמור ודואי דעדים עדיפי מהן כירושל', וע"כ ז"ל כונת הגמ' היא דנמקום דליכא סכרה שהעדים משקרים אין אנו מקבילים את עדותם ולמלין "דקן סהדי שקרי ניהו". ונראה דע"כ זה לא למרש כנידו"ד, דהגם שעדים אלוניו ממיגו מ"מ איכא מילוק בין עדים למיגו, דדין עדות הוא גו"כ משא"כ מיגו הוא סכרה ואומדל, ומש"ה נמקום דליכא סכרה לומר שהעדים משקרים אין אנו מקבילים את עדותם ואולי נמר המיגו ודו"ק. וכ"ו הוא רק לנאר אמ עלם סכרת הרשב"ם, אולם אכתי מיקשי שה"ק הראשונים מכל הני דוכמי דחוקין דל"ח מיגו במקום עדים וז"ע ופוס' א"ש ד' הראשונים שהזכרו לראיות ל"ח מיגו במקום עדים ולא הק' כן כנפסר, דנאמנות מנפסר היא אפ"ל מש"י דנמקום דליכא סכרה שהעדים משקרים אין אנו מקבילים את עדותם, וכל קושיית הראשונים היאה רק מנה המשנה כמותות והכרימא דבטענות.

ובהאי ענינה יש להוסיף, דהנה עיקר ד' הגמ' יש לייק דגמ' לא הוכרז לנשון מיגו אלא מ"מ יש לשקר" וכ"כ לקמן ל"ג ובסוגיא בב"מ דפי"א ה"ל, והגם שד"ו אינו דיוק כ"כ דלמינו שנויים בה כלל הש"ס אולם למש"י נראה של"כ הדרכים הג"ל ממוקדק העוב לנשון הגמ', דנידו"ד ל"ש לדון מזד דין כה טענהו וכל העידון הוא רק מנה הוכחה המיגו (וכע"י) נחנאר לעיל ד"ו ע"כ באידיעא דמה לי לשקר כמקום חוקק דגם ש אמרו בדוקא מה לי לשקר.

דהנה חוקק שם ד' הרשב"ם דמות רנה דנמקום דליכא סכרה ואומדל שהעדים משקרים אין אנו מקבילים את עדותם, פשוט שצ"י הוא רק מנה הוכחה המיגו ואי"י שייך כלל לדין כה הטענה. וכע"י י"ל ל' הראשונים הג"ל דהמיגו הוא סיבה למרן אמ דבורו, דכל ההכרח למרן אמ דיבורו הוא רק נמקום דליכא הוכחה שאינו משקר, דכיון דאיח לן הוכחה שדיבורו אמת וע"כ אנו זריכים למרן אמ דבורו באופן שלא יוכחש מהעדים, אלא לולא הק' הוכחה אין לנו סיבה למרן אמ דבורו ומלין דשקר קאמר ודו"ק.

רבי נחום

זה. והוא יבא דהאי דאייתי שהיה אבותיה היא והוא יבא ויבא נכח ביה מילתיה. והאן דרענר אוראע משמת אבותיה דאישתרין לאייתיי והי אבותיה היא. לא צריך להכחיש עדיי ובעיה או זמנה ממת בעלים הראשונים, ולא מל עדיי חוקק של מיגו. אלא כיון דאייתי שהיה דהוה מקריא האי אוראע נבי כ"ע כשמא דאבהו. וכל סמן דהוה עבי לקמיה כל כשמא דמיה לא הוה קרי לה אלא כשמא אבהו דהאי, ואפי לא מה סמכה, אי נמי דאייתי שהיה דמלכא מנהה כגון הוה קיימא ברשותא אכשת מיתא בחוקי שהיה איה ואיה היא לחוביה לתבע נתיחא לה בחר הכי לאייתיי ואיה או עדים כמאי נתיחא לה בחר הכי. וכל שכן היכא דאייתי עדיי חוקק של שנים. דחוקק במקום עדים קיימא, בין לתובע בין לתביע. והק"א מייח תובע עדים או ראה דבה כה סמניי ויכיה כממניה דהאי תובע מהמת אבותיה או מתמא אישית אחרתא דאבהו דהאי דריה מעיקרא, אפילו בחר אנפא מהני אפי דאוקימא בחוקיה דהאי תובע. מוקיפנא לה בכריה תובע.

חידושי רבי נחום

ולפי"ו א"ש לשון הגמ' דברים ככהן, דנאמנות שורש פלוג' אפי ורנה הוא כה"ל מיגו במקום עדים, דרנה ס"ל שגם נמקום עדים נא' דין מיגו וכל טעמיה דנעלמא ל"ח מיגו במקום עדים הוא רק משום דאייתי אלוניו. ומש"ה ס"ל לרנה שצנידו"ד לא אמרנו נמיגו למרן אמ דבורו באופן שלא יסמור לעדים. ואפי ס"ל שנמקום עדים לא נא' דין מיגו כלל ולקולמן הגמ' מיגו במקום עדים "לא אמרין". ומש"ה צנידו"ד אין לנו סיבה למרן אמ דבורו ודו"ק [אמנם ל"ע על דבריו דלמ"י נמא"ל שד' רש"י צ"כ הג"ל שם דלא כהלכתא, דהא הלכה קיי"ל כאפי דמיגו במקום עדים ל"ח ולא ממרנין לדיבוריה כנגד עדים, ואולי יש לחוקק דהסא הוא פירוש יותר פשוט וזה אמרי' גם נמקום עדים ואמנו ז"ע].

